

Nevyriausybių organizacijų ir ekspertų
Koalicija „Galiu gyventi“

Vilniaus Universiteto
Medicinos fakultetas

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas
Visuomenės sveikatos institutas

PSO Bendradarbiaujantis centras
žalos mažinimo klausimais

Vilniaus Universiteto Medicinos fakulteto
Visuomenės sveikatos institutas
PSO bendradarbiaujantis centras žalos mažinimo klausimais

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis
Klaipėdos psichikos sveikatos centro vyr. gydytojas;
Koalicijos „Galiu gyventi“ narys

MOKSLINĖ-PRAKTINĖ KONFERENCIJA

**„ŽALOS MAŽINIMAS: SVEIKATOS IR SOCIALINĖS PASLAUGOS NARKOTIKŲ
VARTOTOJAMS“**

Regioninis projektas „Žalos mažinimas veikia: finansuokite!“
2015 m. birželio 30 d., Vilnius

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

PAGRINDINĖS TEMOS

1. Psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir priklausomybių ligos Lietuvoje.
2. Priklausomybės ligų gydymas ir žalos nuo narkotikų vartojimo mažinimas.
3. Farmakoterapiją metadonu (panaceja arba tik vienas iš veiksmingų opioidinės priklausomybės gydymo metodų?)
4. Žemo slenksčio paslaugas – būdas mažinti su švirkščiamųjų narkotikų vartojimu susijusią žalą.
5. Klaipėda – 18 metų ŽM programų vykdymo.

**Galiu
gyventi**

Nevyriausybinių organizacijų
ir ekspertų Koalicija „Galiu
gyventi“

Vilniaus Universiteto
Medicinos fakultetas

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas
Visuomenės sveikatos institutas

PSO bendradarbiaujantis centras
Žalos mažinimo klausimais

Vilniaus Universiteto Medicinos fakulteto
Visuomenės sveikatos institutas
PSO bendradarbiaujantis centras žalos
mažinimo klausimais

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir priklausomybių ligos Lietuvoje

Regioninis projektas “Žalos mažinimas veikia: finansuokite!”

2015 m. birželio 30 d., Vilnius

PSICHOAKTYVIOS MEDŽIAGOS

➤ Įstatymo požiūrių:

- Legalios
- Nelegalios

➤ Pagal poveikį CNS:

- Depresantai
- Stimulatoriai
- Mišraus poveikio

(alkoholis, tabakas, kanabinoidai, opioidai, lakios medžiagos, kokainas, LSD, raminamieji ir migdomieji ir daugybė kitų)

Psichoaktyvių medžiagų vartotojų grupės:

- **Nevartojantis**
- **Eksperimentatoriai**
- **Situaciniai vartotojai (rekreacinis vartojimas ir pan.)**
- **Reguliarus vartotojai**
- **Piktnaudžiaujantis**
- **Priklausomi nuo psichoaktyvių medžiagų**

- **Pagalba reikalinga piktnaudžiaujantiems ir priklausomiems;**
- **Suvokimas, kad reikia ieškoti pagalbos, dažnai ateina vėlai;**
- **Atsitinka dėl to, kad:**
 - **Mano, kad pagalba nereikalinga;**
 - **Nežino, kur įmanoma gauti pagalba;**
 - **Mano, kad pagalba neįmanoma.**

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Poreikiai gali būti:

- **Medicininiai (priklausomybės gydymas, somatinių susirgimų gydymas);**
- **Socialiniai (būstas, darbas, pinigai, problemos su teisesauga sprendimas);**
- **Susiję su nelegalių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimų (švirkštimosi įranga, pinigai, dezinfekcinės medžiagos ir kiti)**

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

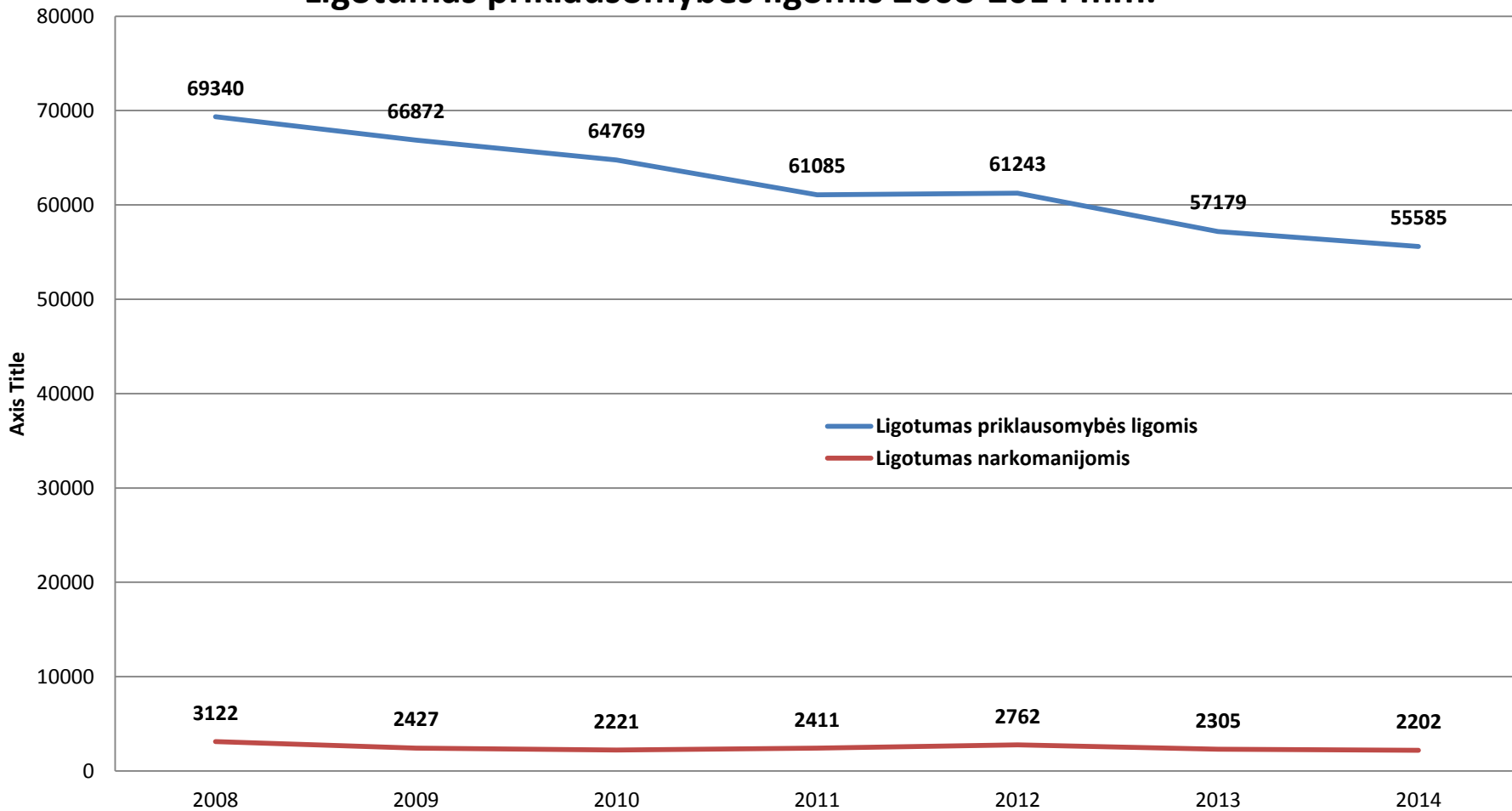
Poreikiai gali būti:

- **Suvokiami;**
- **Nesuvokiami;**
- **Neatideliotini;**
- **Kurios įmanoma patenkinti dabartinėmis politinėmis ir socialinėmis-ekonominėmis sąlygomis**
- **Kurios neįmanoma patenkinti dabartinėmis politinėmis ir socialinėmis-ekonominėmis sąlygomis**

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Ligotumas priklausomybės ligomis 2008-2014 mm.

**Galiu
gyventi**

Nevyriausybių organizacijų
ir ekspertų Koalicija „Galiu
gyventi“

Vilniaus Universiteto
Medicinos fakultetas

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas
Visuomenės sveikatos institutas

PSO bendradarbiaujantis centras
žalos mažinimo klausimais

Vilniaus Universiteto Medicinos fakulteto
Visuomenės sveikatos institutas
PSO bendradarbiaujantis centras žalos
mažinimo klausimais

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Priklausomybės ligų gydymas Lietuvoje

Regioninis projektas “Žalos mažinimas veikia: finansuokite!”
2015 m. birželio 30 d., Vilnius

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Priklausomybės ligų gydymas Lietuvoje reglamentuotas:

- 1995 m. birželio 6 d. Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatymas Nr. I-924 ;
- 1997 m. kovo 25 d. Lietuvos Respublikos narkologinės priežiūros įstatymas Nr. VIII-156;
- LR SAM 1998 m. rugsėjo 25 d. įsakymas Nr. 544 “Dėl narkologinės priežiūros įstatymo poįstatyminių teisės aktų tvirtinimo” ir kitais SAM įsakymais

Priklausomybės ligų gydymas ir rehabilitacija Lietuvoje vyksta:

- Priklausomybės ligų centruose (5)
- Psichikos sveikatos centruose (107)
- Psichiatrijos stacionaruose (24)
- Rehabilitacijos centruose (20)

Nevyriausybių organizacijų
ir ekspertų Koalicija „Galiu
gyventi“

Vilniaus Universiteto
Medicinos fakultetas

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas
Visuomenės sveikatos institutas

PSO bendradarbiaujantis centras
žalos mažinimo klausimais

Vilniaus Universiteto Medicinos fakulteto
Visuomenės sveikatos institutas
PSO bendradarbiaujantis centras žalos
mažinimo klausimais

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Farmakoterapiją metadonu

Regioninis projektas “Žalos mažinimas veikia: finansuokite!”
2015 m. birželio 30 d., Vilnius

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

- Metadonas – medikamentinė medžiaga (sintetinis opioidas), sintezuota Vokietijoje 1937-1938 metais Makso Bokmiulio ir Gustavo Erharto ir pavadinta «Chöchst-10820»
- Patentiniu pavadinimu «polamidon» registruotas 1941 m. rugsėjo 11 d.
- 1964 metais JAV mokslininkai Vinsentas Doulas (V. Dole) ir Meri Nisuander (M. Nyswander) nustatė, kad skiriant metadoną, galima labai efektyviai gydyti priklausomybę nuo opioidu

Farmakoterapijos metadonu pagrindimas

1. Efektyviai slopinamas potraukis heroinui
2. Metadonas blokuoja opioidinius receptorius smegenyse, dėl to įprastos nelegalių opioidų (pvz., heroino) dozės pavartojimas neduoda laukiamos euforijos
3. Metadonas neturi jokio toksinio poveikio organizmui (net ilgai vartojant)
4. Laipsniškai normalizuojasi organizmo funkcijas (neuroendokrininės ir imuninės sistemų)

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Farmakoterapijos metadonu pagrindimas

OPIOIDO POVEIKIS

(EUFORIJA)

TOLERANCIJOS LYGIS

NĖRA OPIOIDO POVEIKIO

(EUFORIJOS)

TOLERANCIJOS LYGIS RODO TOKIĄ OPIOIDO KONCENTRACIJĄ ORGANIZME, KURIĄ REIKIA VYRŠYTI, KAD PASIEKTI FARMAKOLOGINĮ EFEKTĄ

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Farmakoterapijos metadonu pagrindimas

**PRIKLAUSOMUBĖS
LYGIS**

NĖRA ABSTINENCIJOS

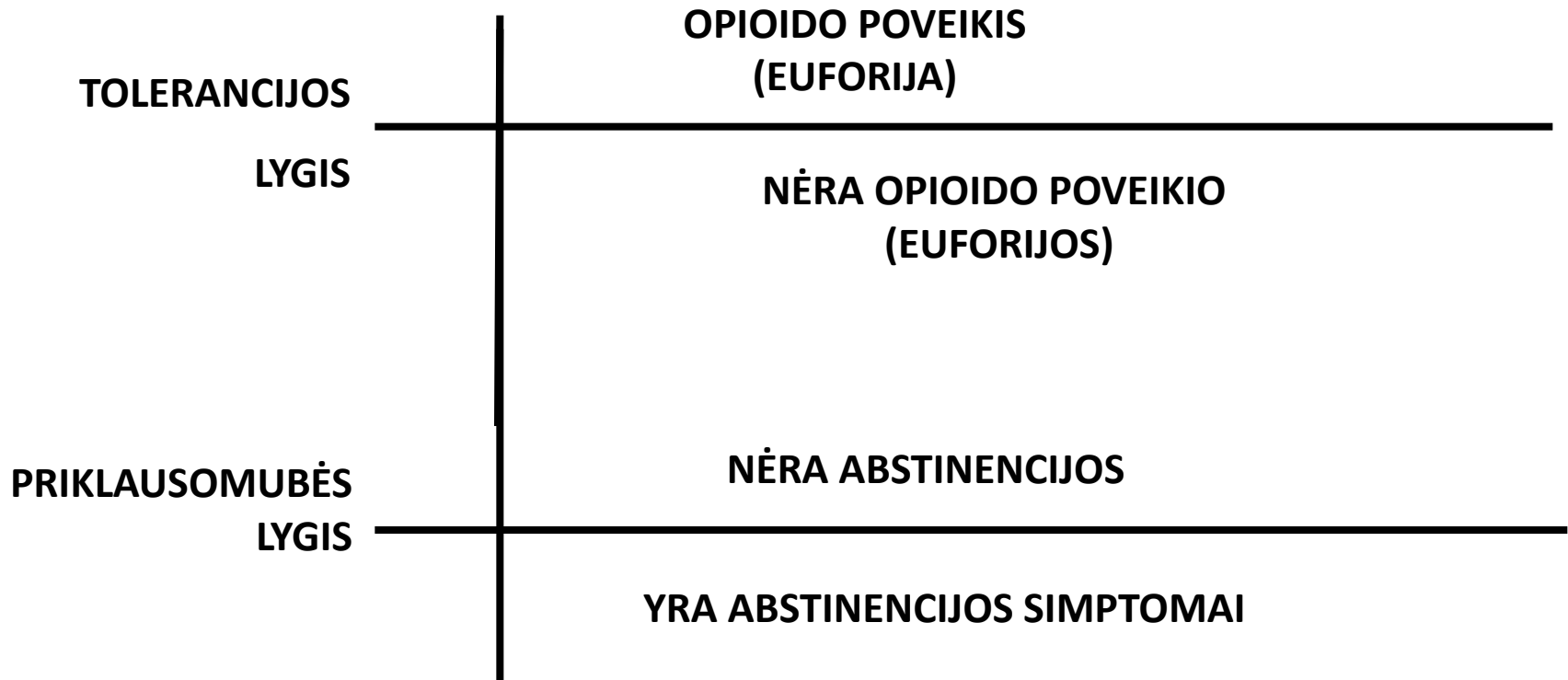
YRA ABSTINENCIJOS SIMPTOMAI

**ABSTINENCIJOS SIMPTOMAI ATSIKANDU TUOMET, KAI OPIOIDO
KONCENTRACIJA LIGONIUI NUKRENTA ŽEMIAU PRIKLAUSOMYBĖS LYGIO**

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Farmakoterapijos metadonu pagrindimas

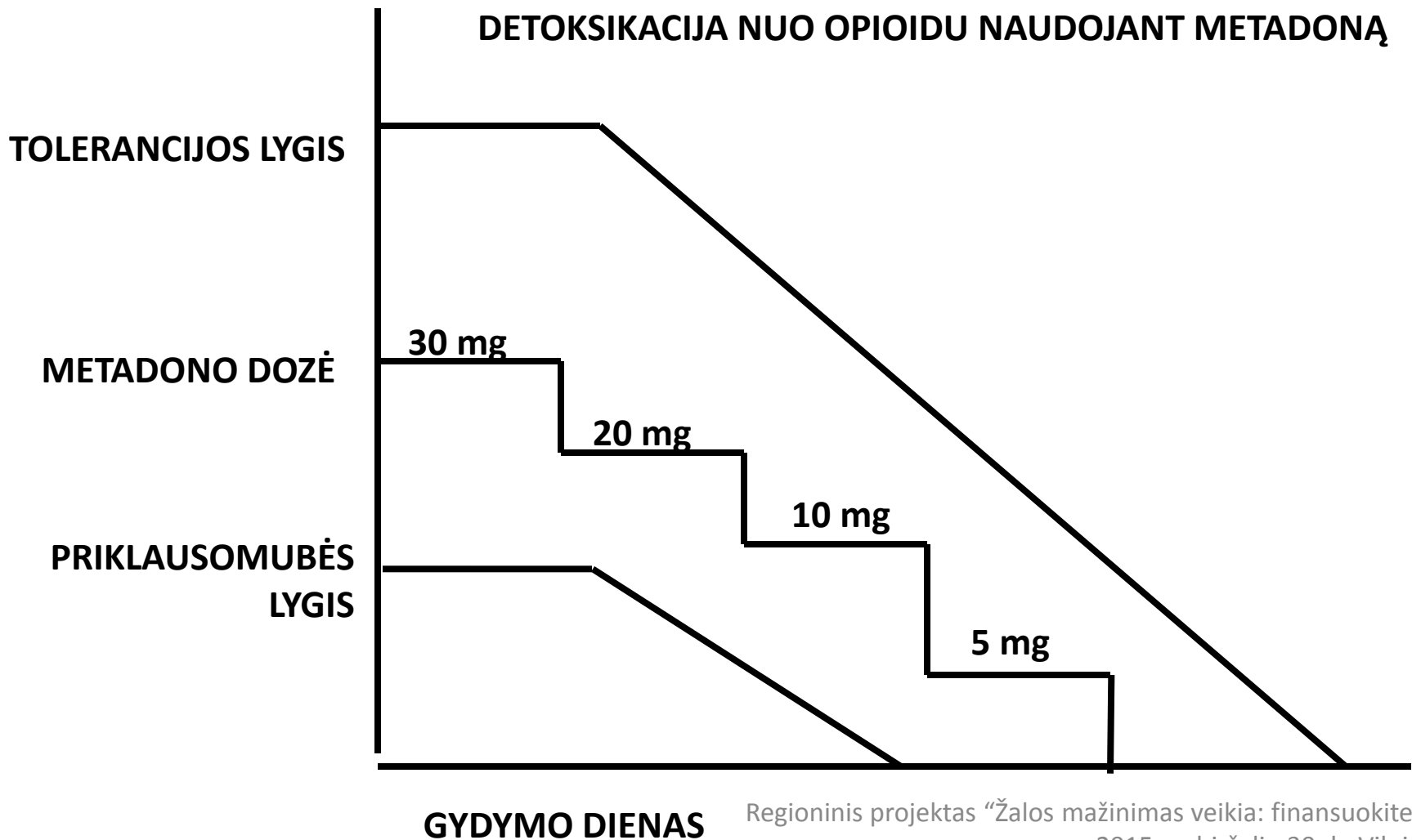

LIGONIS NEJAUČIA NEI EUFORIJOS, NEI ABSTINENCIJOS, JEIGU OPIOIDO KONCENTRACIJA ŽEMIAU TOLERANCIJOS LYGIO IR AUKŠČIAU PRIKLAUSOMYBĖS LYGIO

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Farmakoterapijos metadonu pagrindimas

**Galiu
gyventi**

Nevyriausybių organizacijų
ir ekspertų Koalicija „Galiu
gyventi“

Vilniaus Universiteto
Medicinos fakultetas

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas
Visuomenės sveikatos institutas

PSO bendradarbiaujantis centras
žalos mažinimo klausimais

Vilniaus Universiteto Medicinos fakulteto
Visuomenės sveikatos institutas
PSO bendradarbiaujantis centras žalos
mažinimo klausimais

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Žalos nuo narkotikų vartojimo mažinimas

Regioninis projektas “Žalos mažinimas veikia: finansuokite!”
2015 m. birželio 30 d., Vilnius

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Priklausomų nuo psichoaktyviųjų medžiagų pasiskirstymas

- **Norintys spręsti savo priklausomybės problemas**
- **Nenorintys spręsti savo priklausomybės problemų**

Į kurią grupę reikia orientuotis, organizuojant ir teikiant paslaugas???

Tradiciškai – į tuos, kurie nori gydytis

Klaipėdos statistika (tik!)

- **Oficialioje KPLC apskaitoje apie 700 priklausomų nuo psichoaktyviųjų medžiagų (iš jų apie 90% - priklausomi nuo opioidų)**
- **Virš 2600 – tiek pirminių klientų kreipėsi į žalos mažinimo kabinetus nuo 1997 m. iki 2014 m.**

**Galiu
gyventi**

Nevyriausybių organizacijų
ir ekspertų Koalicija „Galiu
gyventi“

Vilniaus Universiteto
Medicinos fakultetas

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas
Visuomenės sveikatos institutas

PSO bendradarbiaujantis centras
žalos mažinimo klausimais

Vilniaus Universiteto Medicinos fakulteto
Visuomenės sveikatos institutas
PSO bendradarbiaujantis centras žalos
mažinimo klausimais

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Žalos mažinimas – tiems, kurie nieko dar nenori

Regioninis projektas “Žalos mažinimas veikia: finansuokite!”
2015 m. birželio 30 d., Vilnius

Žalos mažinimo apibrėžimas

Principų, politinių veiksmų, programų, paslaugų ir priemonių kompleksas, nukreiptas į sumažinimą negatyvių narkotikų vartojimo pasekmių sveikatai, socialinėje ir ekonominėje srityje konkrečiam žmogui, skirtingiems socialiniams grupėms ir visuomenei be reikalavimo atsisakyti nuo narkotikų vartojimo.

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Pagrindiniai žalos mažinimo filosofijos principai yra sekantys:

- **Pragmatizmas**
- **Humanistinės vertybės**
- **Orientavimas į žalą**
- **Išlaidų ir naudos balansas**
- **Skubių tikslų prioritetai**

Nevyriausybių organizacijų
ir ekspertų Koalicija „Galiu
gyventi“

Vilniaus Universiteto
Medicinos fakultetas

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas
Visuomenės sveikatos institutas

PSO bendradarbiaujantis centras
žalos mažinimo klausimais

Vilniaus Universiteto Medicinos fakulteto
Visuomenės sveikatos institutas
PSO bendradarbiaujantis centras žalos
mažinimo klausimais

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Žalos mažinimo esmė pateikta sekančiame teigime:

**"Jeigu asmuo nenori atsisakyti
narkotikų vartojimo, mes turime
padėti sumažinti žalą nuo narkotikų
vartojimo jam ir kitiems".**

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Žalos mažinimo programų organizavimas ir vykdymas reglamentuotas

Sveikatos apsaugos ministro 2012 m. liepos 23 d. įsakymu “Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. liepos 5 d. įsakymo Nr. V-584 „Dėl Narkotinių ir psichotropinių medžiagų žalos mažinimo programų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo” (Žin., 2012, Nr.100-5113)

“19. Kabinetų veikla gali būti finansuojama iš valstybės, savivaldybių biudžetų ar kitų teisėtų Lietuvos Respublikos įstatymais nustatytų finansavimo šaltinių.”

Žalos mažinimo paslaugos:

- Švirkštų ir adatų keitimas;
- Dezinfekcinių medžiagų išdavimas;
- Prezervatyvų išdavimas;
- Sveikatos mokymai ir švietimas;
- Informacijos suteikimas;
- Konsultacinė pagalba;
- Tvarsliavos išdavimas;
- Testavimas
- Ikitestinis ir potestinis konsultavimas
- Tarpininkavimas ir atstovavimas

Nevyriausybinių organizacijų
ir ekspertų Koalicija „Galiu
gyventi“

Vilniaus Universiteto
Medicinos fakultetas

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas
Visuomenės sveikatos institutas

PSO bendradarbiaujantis centras
žalos mažinimo klausimais

Vilniaus Universiteto Medicinos fakulteto
Visuomenės sveikatos institutas
PSO bendradarbiaujantis centras žalos
mažinimo klausimais

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai
Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Klaipėda – 18 metų žalos mažinimo programų vykdymo

Regioninis projektas “Žalos mažinimas veikia: finansuokite!”
2015 m. birželio 30 d., Vilnius

Žalos mažinimo programų istorija Klaipėdoje

- Farmakoterapija metadonu nuo 1995 m. gruodžio.
- Švirkštų ir adatų keitimas Priklausomybės ligų centro patalpose: 1996 m. spalio – 1997 m. birželio
- Pirmas anoniminis konsultacinis kabinetas “Senamiestis” dirbo nuo 1997 m. gegužės 7 iki 2008 m. pabaigos
- Antras anoniminis konsultacinis kabinetas “Žardė” – dirba nuo 2001 m. birželio 6 d.

Žalos mažinimo programų istorija Klaipėdoje

- Darbas gatvėse («autrič») – 2001 m. spalio - 2006 m.
- Lytiškai plintančių infekcijų profilaktika tarp moterų, teikiančių mokamas seksualines paslaugas – nuo 2004 m. spalio;
- 2007 m. gegužė – mobilaus žalos mažinimo kabineto veiklos pradžia (“Klaipėdos mėlynasis autobusiukas”).
- Farmakoterapijos metadonu decentralizacija – nuo 2009 m.

Klaipėdos savivaldybės pagalba žalos mažinimo programoms

- Žalos mažinimo programos nuo pat pradžios (1997 m.) ir iki šiol finansuojami iš savivaldybės Sveikatos fondo.
- Savivaldybė panaudos pagrindu suteikė patalpas visiems anoniminems konsultacinems kabinetams

Nevyriausybinių organizacijų
ir ekspertų Koalicija „Galiu
gyventi“

Vilniaus Universiteto
Medicinos fakultetas

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas
Visuomenės sveikatos institutas

PSO bendradarbiaujantis centras
žalos mažinimo klausimais

Vilniaus Universiteto Medicinos fakulteto
Visuomenės sveikatos institutas
PSO bendradarbiaujantis centras žalos
mažinimo klausimais

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Tiesioginiam žalos mažinimo programų finansavimui 1997-2014 metais Klaipėdos savivaldybė skirė

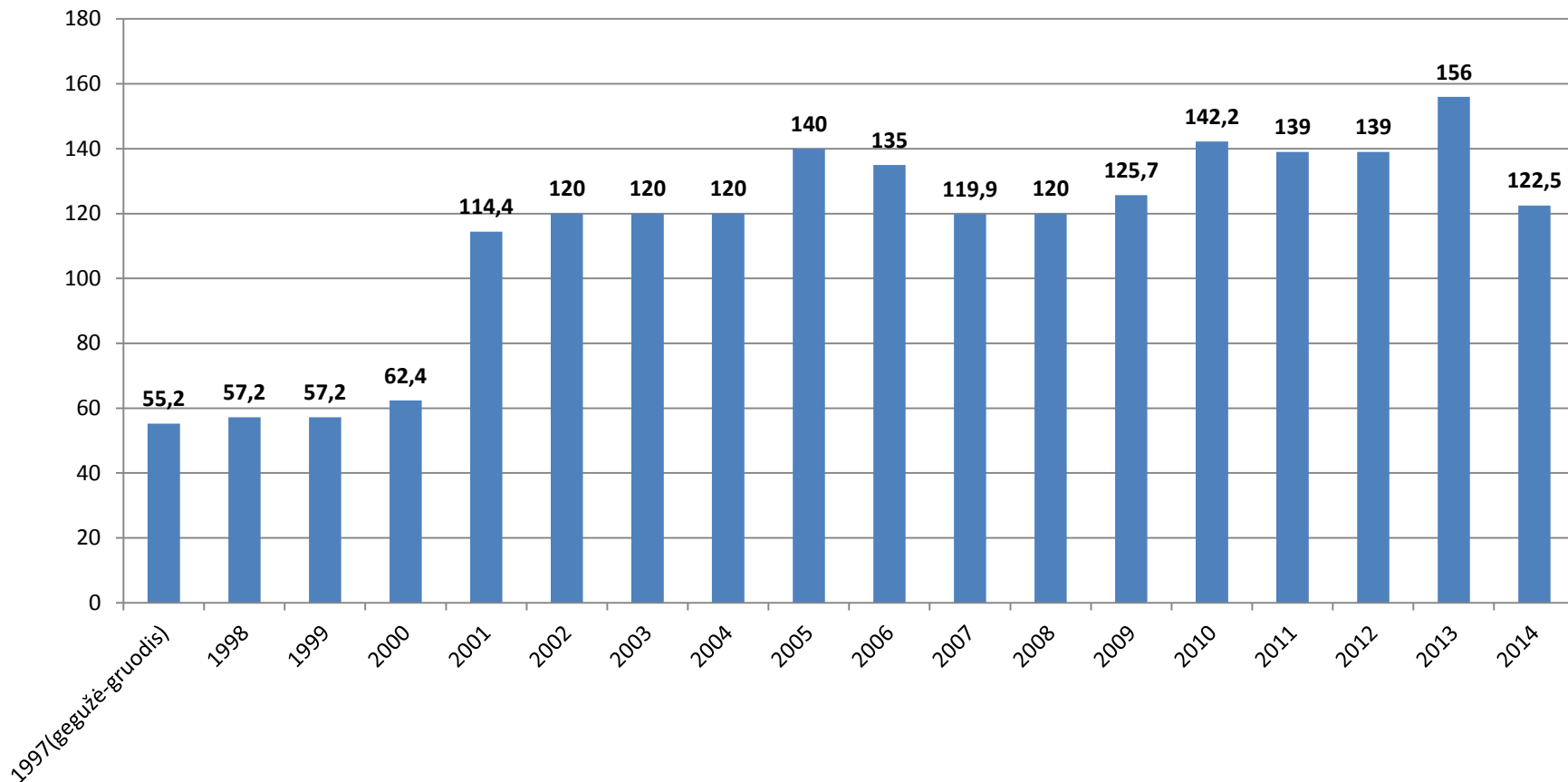
**2 milijonus
45 tūkstančius
700 litų**

Regioninis projektas “Žalos mažinimas veikia: finansuokite!”
2015 m. birželio 30 d., Vilnius

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

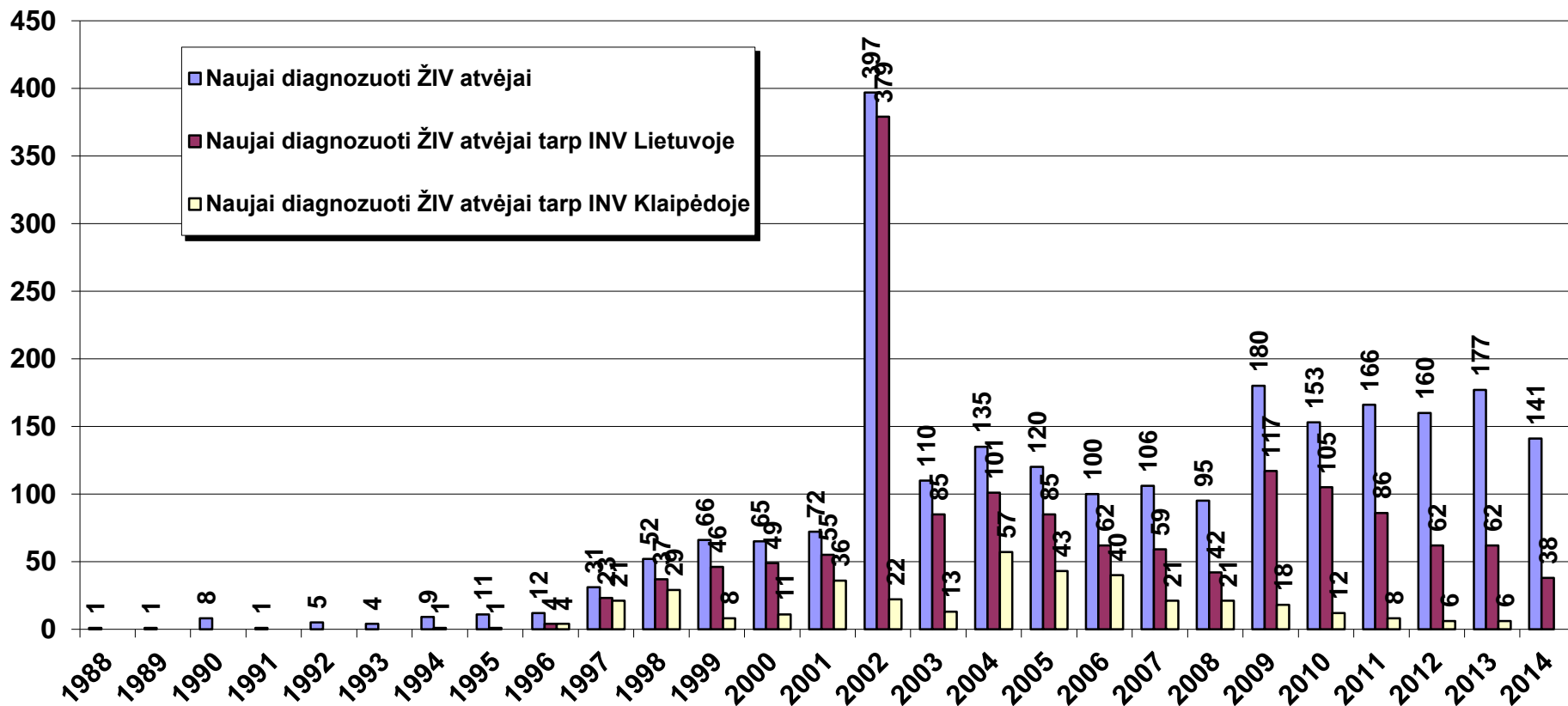
Žalos mažinimo programų finansavimas iš Klaipėdos savivaldybės lėšų 1997-2014 mm. (tūkst. Lt)

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

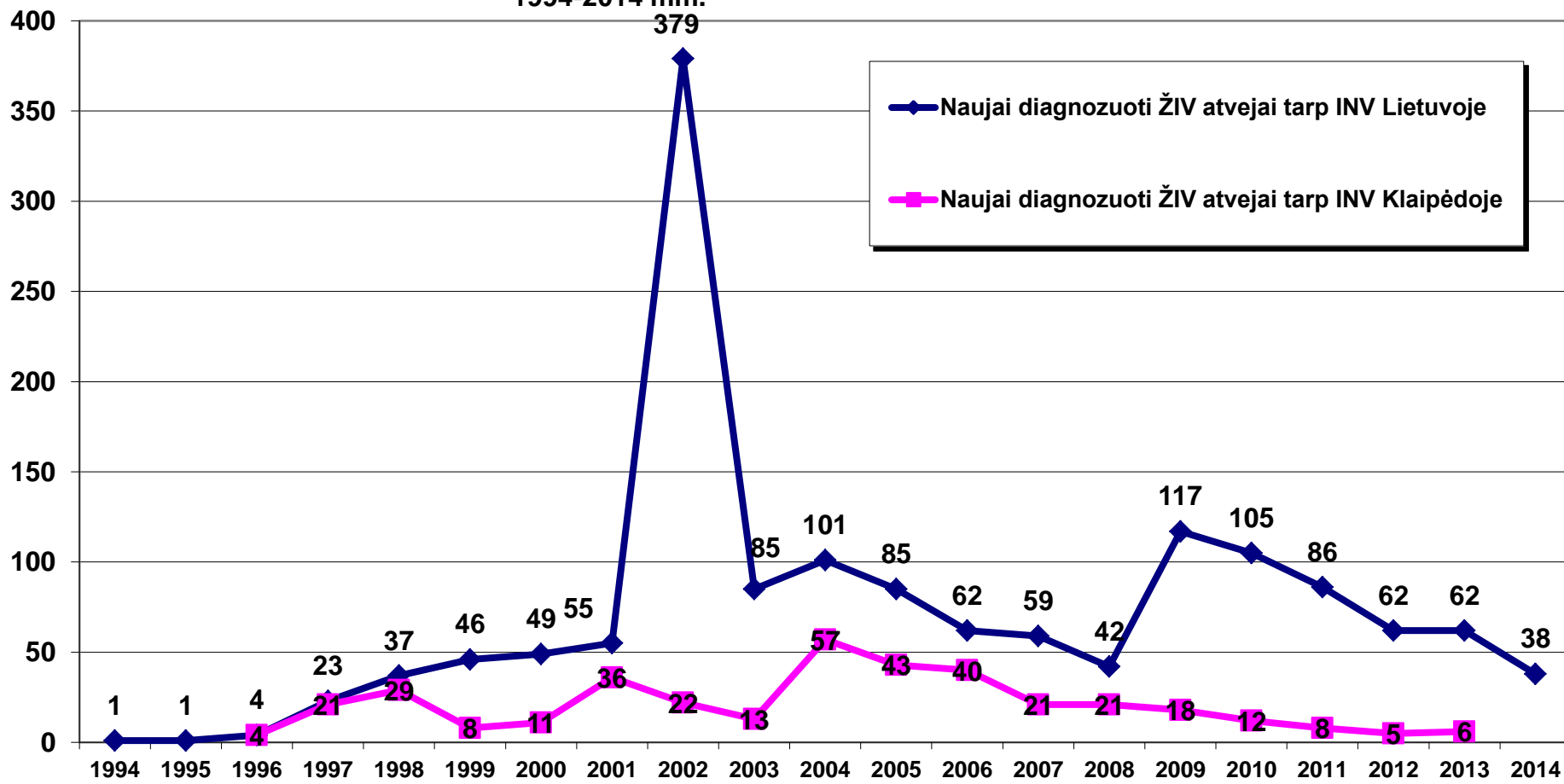
NAUJAI DIAGNOZUOTI ŽIV ATVĖJAI LIETUVOJE (bendroje populiacijoje ir tarp INV)

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

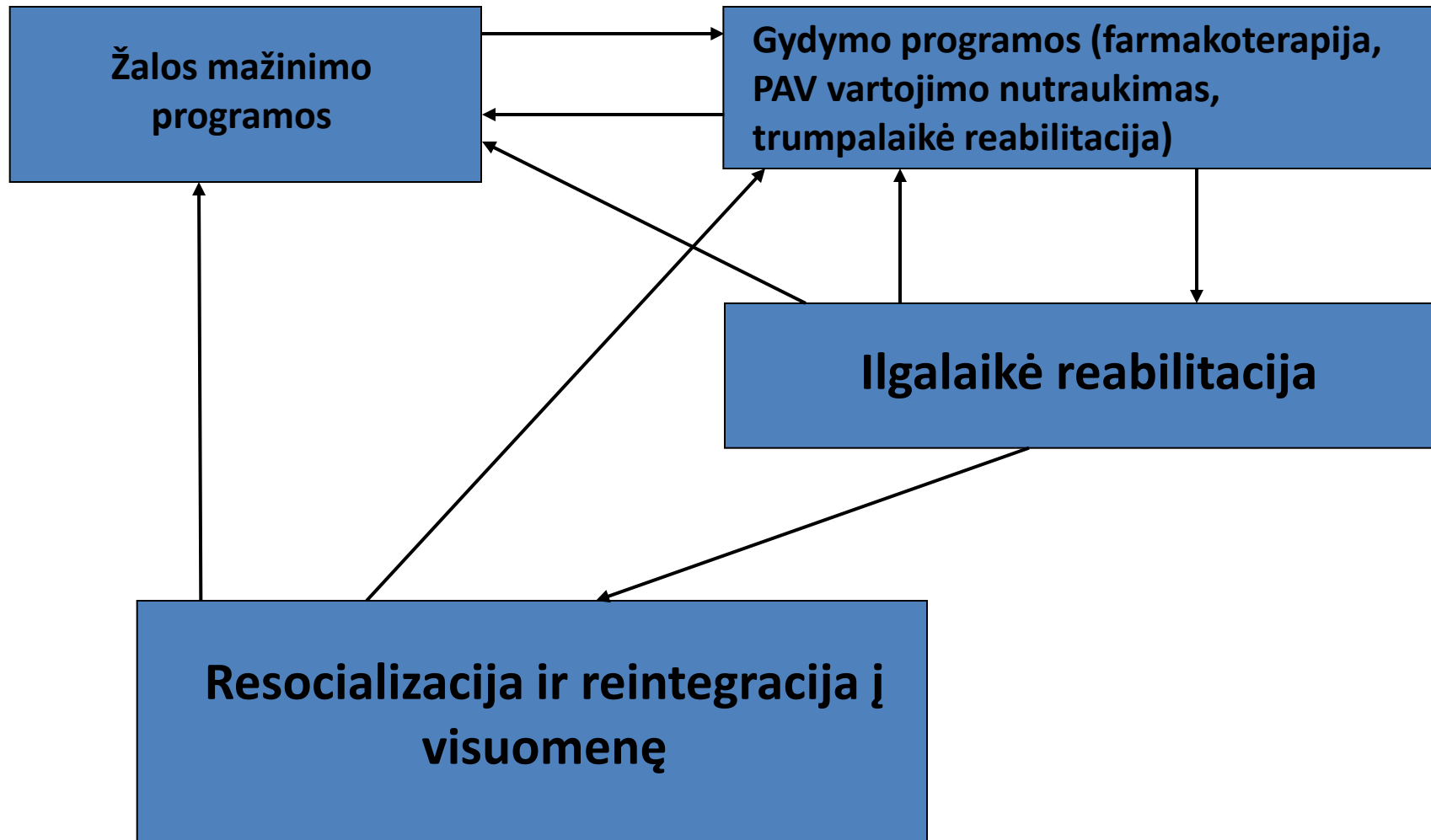
Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

**Naujai diagnozuoti ŽIV atvejai tarp INV Lietuvoje ir Klaipėdoje
1994-2014 mm.**

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

**Galiu
gyventi**

Nevyriausybių organizacijų
ir ekspertų Koalicija „Galiu
gyventi“

Vilniaus Universiteto
Medicinos fakultetas

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas
Visuomenės sveikatos institutas

PSO bendradarbiaujantis centras
žalos mažinimo klausimais

Vilniaus Universiteto Medicinos fakulteto
Visuomenės sveikatos institutas
PSO bendradarbiaujantis centras žalos
mažinimo klausimais

Žalos mažinimo priemonės ir veiksmai

Gyd. psichiatras Aleksandras Slatvickis

Ačiū už dėmesį

Regioninis projektas “Žalos mažinimas veikia: finansuokite!”
2015 m. birželio 30 d., Vilnius